

Llengua i poder

written by Marçal Girbau | 23 de maig de 2016

Ja fa gairebé 15 anys que els lingüistes i sociolingüistes **Donaldo Macedo, Bessie Dendrinós i Panayota Gounari** van alertar d'un fenomen que consideraven profundament perillós esdevingut al si de la comunitat universitària de sociolingüistes, filòlegs i professionals de la llengua en general dels Estats Units. Segons aquests tres experts –ells també universitaris i cercaires–, **en general, als EUA, la majoria de sociolingüistes cauen al parany del dogma positivista que generalment imposa una desvinculació entre ciència i realitat ideològica i política.**

No eren els primers que assenyalaven aquesta qüestió. L'any 1985, el mestre brasiler **Paulo Freire** ja es planyia del fet que bona part dels esmentats sociolingüistes, lingüistes i professionals de la llengua, no s'implicaven prou en **el món real, on es parla la llengua objecte d'estudi, com si portessin guants i màscares per no contaminar-se'n.**

No va ser fins l'any 2009, quan començava la meua etapa universitària occitana, que vaig ser conscient de la magnitud de la tragèdia: el fenomen en qüestió no només era nord-americà, sinó que, de fet, havia també penetrat intensament a la nostra estimada Europa. Dels anys universitaris de **Tolosa de Llenguadoc**, de fet, el que recordaré sempre i amb més intensitat serà, sens cap mena de dubte, la sorpresa que em va generar el discurs completament acrític, alhora que bo i ascètic, que en matèria de sociolingüística em vaig trobar del tot instal·lat en la comunitat de filòlegs, lingüistes i sociolingüistes de les universitats occitanes –i, esclar, també franceses.

Recordo amb precisió mil·limètrica, per exemple, el discurs d'allò més radical d'un professor de literatura occitana sobre la seva volguda i calculada “no militància social”

occitanista. Tot plegat venia a tomb arran d'una reflexió que servidor li havia fet sobre l'absència absoluta d'articles d'opinió de professors universitaris solvents als mitjans de comunicació generalistes occitans i/o francesos sobre temes d'actualitat occitana, especialment de llengua i país. La resposta va ser diàfana: la seva condició de científic l'empatxava de marcar-se políticament, encara que aquest políticament no impliqués partits o grups polítics en qüestió, sinó, simplement, el compromís ferm envers un poble, una llengua, una cultura i una voluntat de ser. Segons ell, si feia el contrari, els seus col·legues universitaris el veurien com una mena de freak, una rara avis militant extremista, de manera que tot plegat li faria perdre prestigi acadèmic i punts en l'escala imaginària de pretesa qualitat i neutralitat científiques (sic), que es munten dins el cap una part important dels professors universitaris de les dites ciències socials o humanes que arrossegueu palesos complexos d'inferioritat.

Vagi per endavant que vaig replicar-l'hi. Em semblava sorprenent que tot un professor titular de **literatura occitana** fos incapaç d'adonar-se que en temes de llengua no hi ha neutralitat possible. És a dir que en política lingüística la "no intervenció" en el manteniment de l'status quo, és, de facto, intervenció directa a favor del poderós, de la llengua del poder.

Era l'any 2009 i jo venia de Barcelona. Entendreu que en copsar el panorama tolosenc em sentís pregonament aclaparat per tanta equidistància i ambigüitat universitàries, sobretot tenint en compte que la meva universitat d'origen era la facultat de filologia catalana de la Universitat de Barcelona on el mestre dels mestres, el catedràtic de referència nacional i internacional, l'especialista en lingüística, sintaxi, gramàtica, normativa i el que se li volgués encomanar, l'hereu i deixeble natural dels gegantins Fabra i Coromines, el vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans

–això és, l'acadèmia oficial de la llengua catalana!–
d'aleshores, a més de ser tot això i dir-se **Joan Solà**,
escrivia setmanalment un article d'opinió al *Diari AVUI* sobre
temes de llengua, país, cultura, educació, normativa,
política, i el que se li acudís.

Malauradament fa més de cinc anys que **el mestre dels mestres**
ja no hi és entre nosaltres. M'agradaria pensar, tanmateix,
que amb ell no se'n va anar definitivament també la figura de
l'autoritat científica i acadèmica indiscutible que alhora
practica un compromís ferm i preciós amb el que ell anomenava
el “lligam inextricable entre poble, individu i llengua”.
Però, si us haig de ser sincer, fa cert temps que no ho veig
clar. Manifestos signats a banda, tinc una estranya sensació
que em diu que a Catalunya tenim fins i tot més engagés amb el
país els catedràtics d'economia, que munten col·lectius per
defensar els interessos polítics, econòmics i ideològics de la
nació sense embuts, que no pas els sociolingüistes i experts
en política lingüística, una bona part dels quals sembla que
nedin i guardin la roba excessivament davant els reptes
nacionals que s'escauen, també en matèria de llengua. És el
que es desprèn sentint-ne i llegint-ne alguns d'ells aquestes
darreres setmanes als mitjans de comunicació. Les reflexions
proposades traspuen aquesta voluntat de “pretesa neutralitat
científica”, que només fa que donar la raó a Macedo, Dendrinós
i Gounari quan l'any 2003 deien que

*la majoria de sociolingüistes han estat tan profundament
encegats per una investigació de mètode positivista que, de
vegades inconscientment, han reproduït els elements
ideològics dominants que ignoren l'asimetria de les relacions
de poder establertes per la llengua.*

La conclusió final, amics lectors, és que potser caldrà que
tots plegats tornem a posar sobre la taula el que pensadors
tan poc sospitosos de ser barretinaires com Antonio Gramsci ja
tenien ben assumit fa més de 45 anys: l'estret i inseparable

lligam entre llengua i poder. O el que és el mateix, el poder de la llengua.